

Àmbit d'execució penal

DOCUMENTS DE TREBALL

CONSELL d'EUROPA

Recomanació CM/Rec (2018)8 en matèria de justícia restaurativa penal

*(adoptada pel Comitè de Ministres el 3 d'octubre de 2018,
a la 1326a reunió dels delegats dels ministres)*

DELEGATS DELS MINISTRES   Recomanacions   **CM/Rec(2018)8**   3 d'octubre de 2018

Recomanació CM/Rec(2018)8 del Comitè de Ministres als Estats membres en matèria de justícia restaurativa penal*

(Adoptada pel Comitè de Ministres el 3 d'octubre de 2018 en la 1326a reunió dels Delegats dels Ministres)

El Comitè de Ministres, d'acord amb el que estableix l'Article 15, lletra b, de l'Estatut del Consell d'Europa,

Observant l'interès creixent per la justícia restaurativa als Estats membres;

Reconeixent els possibles avantatges d'aplicar la justícia restaurativa pel que fa als sistemes judicials penals;

Observant els avenços fets en els Estats membres pel que fa a l'aplicació de la justícia restaurativa com a procés de resolució de problemes, flexible, receptiu i participatiu;

Reconeixent que la justícia restaurativa pot complementar els processos penals tradicionals o pot aplicar-se com a alternativa a aquests;

Considerant la necessitat d'augmentar la participació dels agents interessats, incloent-hi la víctima i l'ofensor, altres parts afectades i la comunitat en general, per abordar i reparar el dany causat pel delicte;

Reconeixent que la justícia restaurativa és un mètode mitjançant el qual es poden identificar i satisfer les necessitats i els interessos d'aquestes parts de manera equilibrada, justa i en un clima de col·laboració;

Reconeixent l'interès legítim de les víctimes per fer-se sentir amb més força en relació amb la resposta a la seva victimització, per comunicar-se amb l'ofensor i per aconseguir la reparació i satisfacció en el context del procés de justícia;

Considerant la importància de suscitar el sentit de la responsabilitat entre els ofensors i oferir-los oportunitats de reparar el dany causat, que podria afavorir-ne la reinserció, permetre el desgreuge i l'entesa mútua, i fomentar el desistiment de cometre delictes;

Reconeixent que la justícia restaurativa pot augmentar la conscienciació sobre l'important paper que exerceixen els individus i les comunitats a l'hora de prevenir el delicte i els conflictes consegüents i respondre-hi, amb la qual cosa s'afavoreixen unes respostes més constructives de la justícia penal;

Reconeixent que la prestació de serveis de justícia restaurativa requereix uns coneixements i codis de pràctiques específics i una formació qualificada;

Reconeixent el creixent nombre de resultats d'investigacions que demostren l'eficàcia de la justícia restaurativa en diversos indicadors, entre els quals destaquen la recuperació de la víctima, el desistiment de l'ofensor i la satisfacció del participant;

Reconeixent el possible dany que es podria provocar als individus i les societats a causa de la tipificació penal excessiva i l'ús excessiu de sancions penals punitives, especialment en grups vulnerables o socialment marginats, i que la justícia restaurativa es pot aplicar per respondre davant la delinqüència, si escau;

Reconeixent que el delicte implica una violació de les relacions i els drets dels individus, la reparació de la qual podria requerir una resposta que vagi més enllà de les sancions penals;

Considerant la important contribució que poden fer les organitzacions no governamentals i les comunitats locals per recuperar la pau i aconseguir la justícia i harmonia socials, i la necessitat de coordinar els esforços de les iniciatives públiques i privades;

Vistos els requisits del Conveni per a la Protecció de Drets Humans i Llibertats Fonamentals (STE núm. 5);

Considerant el Conveni Europeu sobre l'Exercici dels Drets de l'Infant (STE núm. 160) i les Recomanacions del Comitè de Ministres als Estats membres núm. R(85)11 sobre la posició de la víctima en el marc del dret i el procediment penals, núm. R(87)18 en relació amb la simplificació de la justícia penal, núm. R(87)20 sobre les reaccions socials davant la delinqüència juvenil, núm. R(88)6 sobre les reaccions socials davant la delinqüència juvenil entre els joves procedents de famílies migrants, núm. R(95)12 sobre la gestió de la justícia penal, núm. R(98)1 sobre la mediació familiar, núm. R(99)19 sobre la mediació en matèria penal, Rec (2006)2 sobre les regles penitenciàries europees, Rec (2006)8 sobre l'assistència a les víctimes de delicte, CM/Rec (2010)1 sobre les normes de llibertat condicional del Consell d'Europa i CM/Rec (2017)3 sobre les normes europees en matèria de mesures i sancions comunitàries;

Considerant el document CEPEJ (2007)13 de la Comissió Europea per l'Eficàcia de la Justícia que estableix directrius per a una millor aplicació de la Recomanació núm. R(99)19 relativa a la mediació en matèria penal;

Considerant la Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre de 2012, per la qual s'estableixen normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes;

Considerant la declaració de Viena sobre la Delinqüència i la Justícia: Enfront dels reptes del segle XXI (Desè Congrés de les Nacions Unides sobre Prevenció del Delicte i Tractament de l'Ofensor, Viena, 10-17 d'abril de 2000, A/CONF. 187/4/Rev. 3), la Resolució de l'ECOSOC 2002/12 sobre els Principis bàsics sobre la utilització de programes de justícia restitutiva en matèria penal, el manual sobre programes de justícia restaurativa publicat per l'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte el 2006, i RebuildingCommunityConnections-MediationandRestorativeJusticeinEurope (Reconstrucció de les connexions comunitàries –

mediació i justícia restaurativa a Europa), publicat pel Consell d'Europa el 2004;

Recomana que els governs dels Estats membres tinguin en compte els principis que s'estableixen a l'Annex de la present Recomanació, que es basa en la Recomanació núm. R(99)19 relativa a la mediació en matèria penal, quan elaborin la justícia restaurativa, i posin aquest text a disposició dels organismes i les autoritats nacionals pertinents i, en primer lloc, els jutges, els fiscals, la policia, els serveis penitenciaris, els serveis de llibertat condicional, els serveis de justícia juvenil, els serveis de suport a les víctimes i els organismes de justícia restaurativa

Annex a la Recomanació CM/Rec(2018)8

I. Àmbit de la Recomanació

1. La present Recomanació té com a finalitat animar els Estats membres a elaborar i aplicar la justícia restaurativa respecte als seus sistemes judicials penals. Promou normes per a l'aplicació de la justícia restaurativa en el context del procediment penal i procura salvaguardar els drets dels participants i aconseguir la màxima eficàcia en el procés de satisfacció de les necessitats dels participants. També té com a finalitat animar que les autoritats judicials i els organismes de justícia restaurativa i justícia penal desenvolupin models restauratius innovadors –que puguin quedar fora del procediment penal.
2. La present Recomanació va dirigida a tots els organismes públics i privats que treballen en l'àmbit de la justícia penal i que porten o remeten casos de justícia restaurativa, o que podrien, d'una altra manera, utilitzar la justícia restaurativa o aplicar-ne els principis en el treball que duen a terme.

II. Definicions i principis de funcionament generals

3. La «justícia restaurativa» fa referència a qualsevol procés que permeti a aquelles persones danyades pel delicte i a les persones responsables del dany a participar activament, si hi donen el consentiment lliurement, en la resolució de les conseqüències resultants del delicte, amb l'ajuda d'un tercer independent i qualificat (d'ara endavant, el «facilitador»).
4. La justícia restaurativa consisteix en un diàleg (ja sigui directe o indirecte) entre la víctima i l'ofensor, i també pot implicar, si escau, altres persones afectades per un delicte directament o indirectament. Entre elles, hi pot haver persones de suport de les víctimes i dels ofensors, professionals pertinents i membres o representants de les comunitats afectades. D'ara endavant, als efectes d'aquesta Recomanació, es fa referència als participants de la justícia restaurativa com «les parts».
5. Segons el país en què es faci servir i la manera d'administrar-se, es pot fer referència a la justícia restaurativa com a mediació entre la víctima i l'ofensor, mediació penal, conferències restauratives, conferències de grup familiar, cercles de sentència o cercles de pacificació, entre d'altres.

6. La justícia restaurativa es pot fer servir en qualsevol fase del procés de justícia penal. Per exemple, es pot associar a la suspensió de l'arrest, els càrrecs o l'enjudiciament, es pot utilitzar juntament amb una mesura policial o judicial, es pot aplicar abans o paral·lelament a l'enjudiciament, pot tenir lloc entre la condemna i la sentència, pot constituir part d'una sentència o es pot aplicar després de dictar o completar una sentència. Les remissions a la justícia restaurativa poden ser realitzades per organismes de justícia penal i autoritats judicials o poden ser sol·licitades per les mateixes parts.
7. La necessitat d'una supervisió judicial és més gran si la justícia restaurativa ha d'afectar les decisions judicials, com quan la interrupció de l'enjudiciament depèn d'una conformitat, o quan l'acord restauratiu s'eleva al tribunal com a ordre o resolució recomanades.
8. Les pràctiques que no inclouen un diàleg entre les víctimes i els ofensors poden, tot i així, ser dissenyades i ofertes de tal manera que s'adhereixin fermament als principis bàsics de la justícia restaurativa (vegeu les seccions III i VII). També es poden aplicar els models i principis restauratius en el sistema judicial penal fora del procediment penal (vegeu la secció VII).
9. «Serveis de justícia restaurativa» fa referència a tota persona o entitat que aplica la justícia restaurativa. Aquestes poden ser organismes de justícia restaurativa especialitzats, així com autoritats judicials, organismes de justícia penal i altres autoritats competents.
10. «Autoritats judicials» fa referència a jutges, tribunals i fiscals.
11. «Organismes de justícia penal» fa referència a la policia i als serveis penitenciaris, de llibertat condicional, de justícia juvenil i de suport a les víctimes.
12. «Organismes de justícia restaurativa» fa referència a tot organisme especialitzat (públic o privat) que presta serveis de justícia restaurativa en matèria penal.

III. Principis bàsics de la justícia restaurativa

13. Els principis bàsics de la justícia restaurativa són aquests: cal permetre que les parts participin activament en la resolució del delicte (el principi de la participació de les persones implicades), i aquestes respostes han d'estar orientades principalment a abordar i reparar el dany que causa el delicte als individus, a les relacions i a la societat en general (el principi de la reparació del dany).
14. Aquests són altres principis de justícia restaurativa rellevants: voluntarietat; diàleg deliberatiu i respectuós; igual preocupació per les necessitats i els interessos de les parts implicades; equitat processal; acord col·lectiu i basat en el consens; orientació cap a la reparació, reinserció i assoliment d'un enteniment mutu, i evitació de la dominació. Aquests principis es poden utilitzar com a marc amb el qual sustentar reformes de la justícia penal més àmplies.
15. La justícia restaurativa no s'ha de dissenyar ni aplicar per afavorir els interessos de la víctima o de l'ofensor per sobre dels de l'altre. Més aviat proporciona un espai neutral en el qual s'anima i es dona suport a les parts per expressar les seves necessitats i que aquestes siguin satisfetes sempre que sigui possible.

16. La justícia restaurativa és voluntària i només s'ha d'aplicar si les parts hi donen el seu consentiment lliurement, havent estat plenament informades amb antelació sobre la naturalesa del procés i els seus possibles resultats i repercussions, com l'impacte, si n'hi ha, que el procés de justícia restaurativa pot tenir en futurs processos penals. Les parts podran retirar-ne el consentiment en qualsevol moment durant el procés.
17. La justícia restaurativa s'ha de prestar de manera confidencial. Els debats en el context de la justícia restaurativa han de ser confidencials i no es poden utilitzar posteriorment, llevat que ho acordin les parts afectades (vegeu la Norma 53).
18. La justícia restaurativa ha de ser un servei d'interès general. El tipus, la gravetat o la ubicació geogràfica del delicte, per si mateixos, i a falta d'altres consideracions, no han d'impedir que s'ofereixi justícia restaurativa a les víctimes i els ofensors.
19. Els serveis de justícia restaurativa han d'estar disponibles en totes les fases del procés de justícia penal. Les autoritats i els professionals del Dret pertinents han de facilitar a les víctimes i els ofensors prou informació perquè puguin determinar si hi volen participar o no. Les autoritats judicials o els organismes de justícia penal poden fer remissions en qualsevol moment del procés de justícia penal i això no exclou la possible oferta d'autoremissió a un servei de justícia restaurativa.
20. S'ha de concedir prou autonomia als organismes de justícia restaurativa amb relació al sistema judicial penal. Cal mantenir un equilibri entre la necessitat que aquests organismes gaudeixin d'autonomia i la necessitat de garantir que es respectin les normes per a la pràctica.

IV. Base jurídica de la justícia restaurativa en el marc del procediment penal

21. Els Estats membres potser volen establir una base jurídica clara si les autoritats judicials remeten a la justícia restaurativa, o si aquesta és utilitzada de manera que afecti, o pugui afectar, l'enjudiciament o els processos judicials.
22. Si la justícia restaurativa és aplicada en el marc del procediment penal, s'han d'elaborar polítiques de funcionament. Concretament, aquestes han d'abordar els procediments que tinguin en compte la derivació de casos a justícia restaurativa i la gestió de casos després de la justícia restaurativa.
23. Cal aplicar garanties processals a la justícia restaurativa. Concretament, s'ha d'informar les parts sobre els procediments clars i eficaços per presentar reclamacions i aquestes parts han de tenir-hi accés. Si escau, les parts també han de tenir accés a serveis de traducció o assistència jurídica.
24. Si, en la justícia restaurativa, hi participen menors (ja siguin víctimes o ofensors), els seus progenitors, tutors legals o un altre adult pertinent han de tenir dret a assistir a qualsevol acció judicial per garantir que els seus drets són respectats. Tota norma especial i garantia jurídica que en regulin la participació en procediments judicials també s'han d'aplicar a la seva participació en la justícia restaurativa.

v. El funcionament de la justícia penal en relació amb la justícia restaurativa

25. Abans d'acceptar la justícia restaurativa, el facilitador ha d'informar plenament les parts sobre els seus drets, la naturalesa del procés de justícia restaurativa, les possibles conseqüències de la seva decisió de participar-hi i els detalls de qualsevol procediment per presentar-hi reclamacions.
26. La justícia restaurativa només tindrà lloc si totes les parts hi donen el seu consentiment lliure i informat. Cap individu ha de ser persuadit de manera injusta a participar en la justícia restaurativa. La justícia restaurativa no s'aplicarà amb aquelles persones que no són capaces, per qualsevol motiu, d'entendre el significat del procés.
27. Els serveis de justícia restaurativa han de ser el més inclusius possible. S'hi ha d'aplicar una certa flexibilitat perquè pugui participar-hi el major nombre de persones possible
28. Les autoritats judicials i els organismes de justícia penal han de crear les condicions, els procediments i les infraestructures necessàries per derivar casos als serveis de justícia restaurativa sempre que sigui possible. Les persones responsables de realitzar aquestes remissions s'han de posar en contacte amb els serveis de justícia restaurativa abans de dur a terme una derivació si no estan segures de si les disparitats pel que fa a l'edat, la maduresa, la capacitat intel·lectual de les parts o altres factors poden impedir l'aplicació de la justícia restaurativa. Si hi ha una presumpció a favor de la derivació, aquesta permetria que els facilitadors qualificats, en col·laboració amb les parts, determinin si els casos són idonis per a la justícia restaurativa.
29. Els facilitadors han de disposar de temps i recursos suficients per dur a terme adequadament els treballs de preparació, avaluació de riscos i seguiment amb les parts. Si els facilitadors pertanyen a autoritats judicials i organismes de justícia penal, han de treballar d'acord amb els principis de la justícia restaurativa.
30. Els fets bàsics d'un cas haurien de ser normalment acceptats per les parts com a base per començar a aplicar la justícia restaurativa. La participació en la justícia restaurativa no s'ha d'utilitzar com a prova del reconeixement de culpabilitat en procediments judicials posteriors.
31. La decisió de remetre un cas penal a la justícia restaurativa, si això es fa amb vista a interrompre els procediments judicials si s'arriba a un acord, ha d'anar acompanyada d'un termini raonable en què s'ha d'informar les autoritats judicials sobre l'estat del procés de justícia restaurativa.
32. Si el sistema judicial remet un cas a la justícia restaurativa abans de la condemna o sentència, la decisió sobre com procedir després que les parts arribin a un acord sobre els resultats s'ha de reservar a les autoritats judicials.
33. Abans d'iniciar-se la justícia restaurativa, el facilitador ha de ser informat sobre tots els aspectes rellevants del cas i les autoritats judicials competents o organismes de justícia penal han de facilitar-li la informació necessària.
34. Les decisions, per part de les autoritats judicials, de finalitzar els processos penals perquè s'ha arribat a un acord per aplicar la justícia restaurativa i aquesta s'ha completat amb èxit han de tenir el mateix estatus que les decisions preses per altres motius, que, segons la legislació nacional, tenen l'efecte d'interrompre els processos penals contra les mateixes persones, pel que fa als mateixos fets i en el mateix Estat.

35. Si un cas es torna a remetre a les autoritats judicials sense que les parts hagin arribat a un acord o després de no aplicar-se aquest acord, la decisió sobre com procedir s'ha de prendre sense demora i d'acord amb les garanties processals i legals que té en compte la legislació nacional.

VI. El funcionament dels serveis de justícia restaurativa

36. Els serveis de justícia restaurativa han d'estar regulats per normes reconegudes per les autoritats competents. Cal elaborar normes de competència i normes ètiques, a més de procediments per seleccionar, formar, donar suport i avaluar els facilitadors.
37. Els prestadors de serveis i formació sobre justícia restaurativa han de ser supervisats per una autoritat competent.
38. Els serveis de justícia restaurativa han de controlar regularment la feina dels facilitadors per garantir el respecte a les normes i que s'està actuant de manera segura i eficaç.
39. Els serveis de justícia restaurativa han de desenvolupar sistemes d'enregistrament de dades adequats que els permetin recollir informació sobre els casos que aborden. Com a mínim, s'ha de registrar el tipus de justícia restaurativa que s'hi ha aplicat o els motius pels quals alguns casos no han avançat. Les dades anònimes han de ser recollides a escala nacional per una autoritat competent i s'han de posar a disposició dels interessats per a la seva investigació i avaluació.
40. Els facilitadors contractats han de pertànyer a tots els sectors de la societat i, en general, han de conèixer bé les comunitats i cultures locals. Han de posseir les sensibilitats i capacitats que els permetin aplicar la justícia restaurativa en entorns interculturals.
41. Els facilitadors han de poder demostrar que tenen sentit comú i que posseeixen l'habilitat per al tracte interpersonal necessària per aplicar la justícia restaurativa de manera eficaç.
42. Els facilitadors han de rebre una formació inicial abans d'aplicar la justícia restaurativa, a més de formació contínua. Aquesta formació ha de proporcionar-los un alt nivell de competència i aptituds per resoldre conflictes, a més de coneixement sobre els requisits específics per treballar amb víctimes, ofensors i persones vulnerables, i coneixement bàsic sobre el sistema judicial penal. Els professionals de la justícia penal que remeten casos a la justícia restaurativa també han de rebre la formació corresponent.
43. Els facilitadors han de tenir experiència i han de rebre formació avançada abans d'aplicar la justícia restaurativa en casos delicats, complexos o greus.
44. Els caps supervisors dels facilitadors han de rebre formació sobre la gestió del servei i sobre la supervisió de casos, i aquesta formació ha de ser específica per a la justícia restaurativa.
45. Els proveïdors de formació s'han d'assegurar que el material i els models formatius que utilitzen es corresponen amb les pràctiques actualitzades de justícia restaurativa i formació eficaços.
46. La justícia restaurativa s'ha d'aplicar de manera imparcial, basant-se en els fets del cas i en les necessitats i els interessos de les parts. El facilitador sempre ha de respectar la dignitat de les parts i garantir que aquestes actuen respectant-se mútuament. S'ha d'evitar que una part o el

facilitador dominin el procés. El procés s'ha de dur a terme preocupant-se de la mateixa manera per totes les parts.

47. Els serveis de justícia restaurativa són responsables de proporcionar un entorn segur i còmode per al procés de justícia restaurativa. El facilitador ha de dedicar el temps suficient a preparar les parts per a la seva participació, ser sensible davant les vulnerabilitats de les parts i, si és necessari per garantir la seguretat d'una o més parts, interrompre la justícia restaurativa.
48. La justícia restaurativa s'ha d'aplicar de manera eficient, però a un ritme raonable per a les parts. Concretament, els casos delicats, complexos i greus poden requerir una preparació i un seguiment llargs i és possible que calgui remetre les parts a altres serveis, com el tractament per traumes o addiccions.
49. Més enllà del principi de confidencialitat, el facilitador ha de trametre a les autoritats competents informació sobre delictes imminents o greus que puguin sortir a la llum mentre s'aplica la justícia restaurativa.
50. Els acords només poden considerar actuacions justes, possibles i proporcionals per a les quals totes les parts donen el consentiment lliure i informat.
51. No cal que els acords incloguin resultats tangibles. Les parts poden acordar lliurement que el diàleg ha satisfet prou les seves necessitats i els seus interessos.
52. Sempre que sigui possible, els acords s'han de basar en les pròpies idees de les parts. Els facilitadors només han d'intervenir en els acords de les parts si aquestes els ho sol·liciten, o si hi ha aspectes dels acords que són clarament desproporcionats, poc realistes o injustos, i, en aquest cas, els facilitadors han d'explicar els motius de la seva intervenció i registrar-los.
53. Si la justícia restaurativa ha d'afectar les decisions judicials, el facilitador ha d'informar les autoritats judicials o els organismes de justícia penal pertinents sobre les mesures que s'han pres i el resultat o els resultats de la justícia restaurativa. Tot i les obligacions dels facilitadors d'acord amb la Norma 49, els seus informes no han de revelar el contingut de les discussions entre les parts, ni expressar cap opinió sobre el comportament de les parts durant l'aplicació de la justícia restaurativa.

VII. Desenvolupament continu de la justícia restaurativa

54. La justícia restaurativa requereix els recursos humans i financers adequats per aplicar-se de manera eficaç. Si s'aplica, les estructures nacionals han de donar suport i coordinar polítiques i avenços en l'àmbit de la justícia restaurativa de manera coherent i sostenible.
55. Cal fer consultes regulars entre les autoritats judicials, organismes de justícia restaurativa i justícia penal, professionals del Dret, ofensors i grups que actuen en nom de les víctimes i les comunitats per tal de possibilitar l'entesa comuna sobre el significat i la finalitat de la justícia restaurativa.
56. S'ha d'animar i donar suport a les autoritats judicials i als organismes de justícia restaurativa i justícia penal perquè interactuïn amb les seves comunitats locals per tal d'informar-les sobre l'ús de la justícia restaurativa i incloure-les, si és possible, en el procés.

57. La justícia restaurativa només pot ser administrada per persones qualificades per ser facilitadores. No obstant això, es recomana donar a conèixer a tot el personal i els directors de les autoritats judicials i els organismes de justícia penal, així com als professionals de la justícia penal, els principis de la resolució de conflictes i la justícia restaurativa perquè els entenguin i puguin aplicar-los en el seu treball diari.
58. Si els ofensors són condemnats a ser supervisats i rebre assistència dels serveis de llibertat condicional, la justícia restaurativa es pot aplicar abans o al mateix temps que la supervisió o l'assistència, fins i tot durant el treball de planificació de la sentència. Si s'aplica la justícia restaurativa al mateix temps que es planifica la sentència, això pot permetre que els acords sobre la justícia restaurativa siguin tinguts en compte a l'hora de determinar els plans de supervisió i assistència.
59. Tot i que la justícia restaurativa s'acostuma a caracteritzar pel diàleg entre les parts, es poden idear i realitzar moltes intervencions que no impliquen diàleg entre la víctima i l'ofensor, respectant escrupolosament els principis de la justícia restaurativa. Això inclou models innovadors de reparació, recuperació de la víctima i reinserció de l'ofensor. Per exemple, els programes de reparació comunitària, les juntes de reparació, la restitució directa de les víctimes, els programes de suport a la víctima i al testimoni, els cercles de suport a les víctimes, les comunitats terapèutiques, els cursos de sensibilització sobre les víctimes, l'educació per al presoner o ofensor, els tribunals de resolució de problemes, els Cercles de Suport i Responsabilitat, els actes de reinserció de l'ofensor, i els projectes en què participen els ofensors i les seves famílies i altres víctimes de delictes, entre d'altres, poden facilitar de manera restaurativa, si això es fa respectant els principis bàsics de la justícia restaurativa (vegeu la secció III).
60. També s'hi poden aplicar els models i principis restauratius en el sistema judicial penal, però fora del procediment penal. Per exemple, s'hi poden aplicar si hi ha un conflicte entre els ciutadans i els policies, entre persones preses i funcionaris de presons, entre persones preses, o entre els agents de llibertat condicional i els ofensors que supervisen. També es poden aplicar si hi ha un conflicte entre el personal de les autoritats judicials o els organismes de justícia penal.
61. Els principis i models restauratius poden ser utilitzats de manera proactiva per les autoritats judicials i els organismes de justícia penal. Per exemple, es poden fer servir per establir i conservar relacions: entre els treballadors del sistema judicial penal; entre els policies i els membres de la comunitat; entre persones preses; entre persones preses i les seves famílies, o entre persones preses i els funcionaris de presons. Això pot ajudar a generar confiança, respecte i capital social entre aquests grups o dins d'ells. Els models i principis restauratius també poden ser aplicats de manera proactiva per les autoritats judicials i els organismes de justícia penal per prendre decisions de gestió i consultar el personal, i en altres àrees de la gestió de personal i de la presa de decisions organitzatives. Això pot contribuir a crear una cultura restaurativa en aquests organismes.
62. Tot i la necessitat d'aplicar la justícia restaurativa de manera autònoma amb relació al procés de justícia penal, els organismes de justícia restaurativa, les autoritats judicials, els organismes de justícia penal i altres serveis públics pertinents han d'interactuar entre si a escala local per promoure i coordinar l'ús i el desenvolupament de la justícia restaurativa a la seva zona.

63. Les autoritats judicials i els organismes de justícia penal han de plantejar nomenar un membre del personal perquè assumeixi les responsabilitats formals de promoure i coordinar l'ús de la justícia restaurativa per part d'aquesta organització i dins d'ella. Aquesta persona també podria encarregar-se de treballar en col·laboració amb altres organismes i comunitats locals per desenvolupar i utilitzar la justícia restaurativa.
64. Els Estats membres han de col·laborar i ajudar-se mútuament a l'hora de desenvolupar la justícia restaurativa. Per fer-ho, han de compartir informació sobre l'ús, el desenvolupament i les repercussions de la justícia restaurativa, així com elaborar conjuntament polítiques, models innovadors, formació i investigació. Els Estats membres (i/o les autoritats locals i els organismes pertinents dels Estats membres) que tenen polítiques i pràctiques de justícia restaurativa ben elaborades han de compartir informació, material i coneixement especialitzat amb altres Estats membres o amb les autoritats locals i els organismes pertinents d'aquests Estats.
65. Els governs nacionals i locals, les autoritats judicials i els organismes de justícia restaurativa i justícia penal han de dur a terme activitats de promoció perquè el públic en general conegui millor la justícia restaurativa.
66. Els Estats membres han de promoure i permetre la investigació sobre la justícia restaurativa, i també recolzar-la i facilitar l'avaluació de qualsevol programa o projecte que posin en marxa o financin. Els serveis de justícia restaurativa de tota mena han de permetre l'avaluació independent del seu servei i col·laborar-hi.
67. La present Recomanació, els principis que s'hi annexen i la seva aplicació han de ser avaluats regularment a la llum de qualsevol avenç significatiu en l'ús de la justícia restaurativa als Estats membres i, si cal, s'han de revisar degudament.